

Çocuk Yoğun Bakım Hemşirelerinin İşe Karşı Tutumlarının Araştırma Kullanmalarındaki Engellere Etkisi

Başbakkal Z*, Beytut D**, Muslu GK**, Ersun A**, Özçelik M***

Özet

Giriş: İşe ve kuruma yönelik gösterilecek olumlu tutumlar hem birey, hem de kurum açısından olumlu sonuçlara yol açacaktır. İş yaşamında gösterilecek olumsuz tutumlar, iş yükünün diğer kliniklere oranla daha fazla olduğu yoğun bakım kliniklerindeki hemşirelerin kariyere yönelik motivasyonlarının, üretkenliklerinin ve doyumun azalmasına ve çalışma standartlarının, kalitenin düşmesine yol açabilmektedir. Profesyonel meslek yaşamı içinde hemşirelerin, araştırmaları kullanması, bakım standartlarının kalitesini önemli ölçüde etkileyecektir. **Amaç:** Bu çalışma Çocuk Yoğun Bakım hemşirelerinin işe karşı gösterdikleri tutumun, araştırma kullanımının engellerine etkisini incelemek amacıyla ilişkisel tanımlayıcı olarak yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırmanın örneklemini İzmir, İstanbul, Ankara, Antalya, Mersin, Adana, Samsun illerindeki üniversite hastanelerinin, İzmir'deki iki devlet hastanesinin Çocuk Yoğun Bakım Ünitelerinde çalışan 172 hemşire oluşturmaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 65 hemşire ile çalışma yapılmıştır. Araştırmada veriler Sosyodemografik Veri Formu, İşe Karşı Tutum Ölçeği ve Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği ile toplanmıştır. Veri formları hemşirelere elektronik posta yoluyla ulaştırılmış yanıtlar elektronik posta yoluyla alınmıştır. **Bulgular:** Hemşirelerin yaş ortalaması 29.72 ± 4.66 'dır ve %56.9'u lisans mezunudur. Hemşirelerin araştırmaları kullanmasında en önemli engel Hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması (%87.7) olarak belirlenmiştir. İşe Karşı Tutum Ölçeği ile Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği arasında yapılan korelasyon analizine göre pozitif yönde anlamlı (.285**) bir ilişki saptanmıştır. **Sonuç:** İşe karşı tutumun, araştırma kullanım engel algısını etkilediği, çocuk yoğun bakım hemşirelerinin işe karşı tutumlarının olumlu yönde artması ile algıladıkları araştırma kullanım engellerini arttırdığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: İşe Karşı Tutum, Araştırma Kullanımı, Engel, Çocuk Yoğun Bakım, Hemşire.

An Analysis Of The Effects Of Job Attitudes Of Pediatric Intensive Care Nurses On Barriers To Research Utilization
Introduction: Showing positive attitudes for job and institution will cause positive consequences for both individual and institution. Negative attitudes shown in work life will decrease the motivation for career, production and satisfaction of nurses' working in intensive care clinics which has heavier work than the others, also will reduce the work standards and quality. In professional work life, nurses utilization researches will influence the quality of care standards considerably. **Purpose:** This study was designed as a correlative descriptive study in order to investigate the effects of job attitudes of pediatric intensive care nurses on the barriers to research utilization. **Methods:** The study sample consisted of 172 nurses from university hospitals in İzmir, İstanbul, Ankara, Antalya, Mersin, Adana and Samsun and pediatric intensive care units of two public hospitals in İzmir. The study was conducted with 65 nurses who consented to participate. The study data were collected with a Sociodemographic Data Form, the Job Attitude Scale and the Barriers To Research Utilization Scale. The data forms were sent to nurses by e-mails and the completed forms were collected with e-mails. **Findings:** The average age of nurses was 29.72 ± 4.66 and 56.9% of them had a university degree. The most common barriers for nurses to utilizations researches was reported to be the lack of a central unit that collects and provides access to nursing data (%87.7). The correlation analysis between the Job Attitude Scale and Barriers To Research Utilization Scale illustrated a positive meaningful correlation (.285**). **Results:** It has been reported that job attitude affected the perception of barriers in the use of researches. Moreover, it has been found that a positive increase in the job attitudes of pediatric clinical care nurses also increased the perception of barriers in the use of researches.

Keywords: Job Attitudes, Utilization Research, Barriers, Pediatric Intensive Care, Nurse.

Geliş tarihi:24.10.2011 **Kabul tarihi: 11.04.2013**

Çalışmak bir işe sahip olmak, insan yaşamında önemli bir yere sahiptir. Sahip olunan işin kişi için ne anlam ifade ettiği, birey-iş ilişkisinin temelinde ortaya çıkan olumlu ya da olumsuz tutumlar ya da duygular, kişinin işine ve kurumuna yönelik göstereceği tutumları etkilemektedir. İşe ve kuruma yönelik tutum araştırmaları iş doyumunu, kuruma bağlılık, motivasyon, çalışma koşulları, ilişkiler, ücret gibi çeşitli alt boyutlarda incelenmiştir (Altuntaş ve Baykal, 2008; Türköz, 2000). Bu alt boyutlar arasında hemşirede en çok iş doyumunu alt boyutu üzerinde durulmuştur. İş doyumunu ile ilgili yapılan çalışmalarda ise yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kişilik özellikleri, örgütsel ve çevresel faktörlerin iş doyumunu etkilediği belirlenmiştir (Arıkan ve ark., 2006; Çam ve Yıldırım, 2010). Yoğun bir iş temposuyla çalışan hemşirelerin üretken, işlerini yaparken doyumlu ve mutlu olmaları verilen hizmetin kalitesini arttırmada önem kazanmaktadır.

İşten alınan doyum çalışanın işine karşı geliştirdiği tutumlardan doğmaktadır (Kahraman ve ark., 2011).

Yoğun bakım ünitelerinde sağlık personeli hızlı ve yoğun bir tempoda çalışmaktadır. Yoğun bakım hemşireliği çok özel eğitimleri ve uygulamaları kapsayan, araştırma sonuçlarından yararlanmayı gerekli kılan bir hemşirelik alanıdır. Yoğun bakım bilgi ve uygulamaları, bilim ve teknolojiye gelişmelere paralel olarak her geçen gün yenilenmekte ve gelişmektedir (Kavaklı, Uzun ve Arslan, 2009).

Yoğun bakım hemşiresi sağlık alanındaki yenilikleri yakından takip etmelidir. Yoğun bakım hemşireleri, değişken ve ağır iş koşulları, uykusuzluk, yorgunluk, çalıştıkları kurumların olumsuz fizik koşulları, hasta sayısının fazla olması, kişilerarası ilişkilerin karmaşıklığı, yetersiz ücret, görev yetki ve sorumlulukların yeterince net olmaması nedeniyle iş ortamında büyük ölçüde stres yaşamaktadır (Çam ve Yıldırım, 2010). Yapılan çalışmalarda; stres ile iş performansı arasında doğrusal yönde bir ilişki olduğu, stres azaldıkça iş performansının arttığı bildirilmiştir (Leveck ve Jones, 1996; Westman ve Eden, 1996). Hemşirelerin, iş yaşamındaki stresine işe karşı olumsuz tutum göstermelerinde etkili olabileceği dolayısıyla,

*Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, Öğretim Üyesi **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, Araştırma Görevlisi *** Dokuz Eylül Üniversitesi Çocuk Yoğun Bakım Ünitesi Sorumlu Hemşiresi

gelişmeleri takip etmekte güçlükler yaşayabilecekleri, araştırmalar sonuçlarını uygulamaya aktarmakta engeller ve zorluklar algılayabilecekleri düşünülmektedir.

Yetkin bir hemşire gelişmeleri takip edip profesyonel bilgisini mesleğe yansıtılabilmelidir. Buna rağmen birçok çalışma hemşirelerin araştırma sonuçlarını kullanmadığını ve araştırma kullanımını birçok faktörün etkilediğini göstermektedir (Dunn ve ark., 1998; Eriş, Şen ve İslamoğlu, 2006; Funk ve ark., 1991; Kajermo ve ark., 1998; Kocaman ve ark., 2010; Parahoo K, 2000; Prahoo ve McCaughan, 2001).

Kajermo ve arkadaşları (1998) yaptıkları çalışmada, araştırma kullanımında ilk sırada hemşirelik alanında araştırma makalelerine kolay ulaşılamaması, ikinci sırada hemşirelerin araştırma ile ilgili konularda tartışabilecekleri bilgili meslektaşlarından uzak olması ve üçüncü sırada hemşirelerin araştırma sonuçlarını okuyacak zamanlarının olmamasını engel olarak algıladıkları bildirmiştir. Hutchinson ve Johnston (2006)'ın 1991-2001 yılındaki 35 araştırmayı incelediği çalışmasında; ilk sırada hemşirelerin çalışma ortamında yeni görüşleri uygulamaya geçirecek yeterli zamanlarının olmaması (20 çalışma), ikinci sırada hemşirelerin araştırma okuyacak zamanlarının olmaması (8 çalışma) ve üçüncü sırada araştırmaya ilgi duyulmaması olarak bildirilmiştir.

Tüm bu sonuçlar düşünüldüğünde değişik ülkelerde aynı ölçme aracı ile yapılan çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak araştırma kullanım engellerini, işe karşı tutum ile ilişkilendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma çocuk yoğun bakım hemşirelerinin işe karşı tutumlarının araştırma kullanma engellerine etkisini incelemek amacıyla ilişkisel tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma çocuk yoğun bakım hemşirelerinin işe karşı tutumlarının araştırma kullanma engellerine etkisini incelemek amacıyla ilişkisel tanımlayıcı olarak Aralık 2010-Şubat 2011 tarihinde yürütülmüştür.

Araştırmanın sorusu

Çocuk Yoğun Bakım hemşirelerinin işe karşı tutumları ile algıladıkları araştırma kullanım engelleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Araştırmanın Yeri

Bu araştırma Türkiye'deki tüm Çocuk Yoğun Bakım üniteleri Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, T.C Sağlık Bakanlığı İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Yoğun Bakım Ünitelerinde yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Türkiye'nin büyük şehirlerinde bulunan ve yatak kapasitesi yedi ve üzeri olan tüm Çocuk yoğun Bakım üniteleri gözden geçirilmiştir. Bu gözden geçirme sonucunda, Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, T.C Sağlık Bakanlığı İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Yoğun Bakım Ünitelerinde çalışan toplam 172 hemşire araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise çalışmaya katılmayı kabul eden 65 hemşire (cevaplama oranı % 38) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler Sosyodemografik Veri Formu, İşe Karşı Tutum Ölçeği ve Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Sosyodemografik veri formu, konuya ilişkin literatür bilgilerine dayanarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Veri formunda hemşirelerin yaşları, medeni durumları, çocuk sayısı, eğitim durumları, meslekte çalışma süreleri, çocuk yoğun bakımda çalışma süreleri, yoğun bakımda çalışmaktan memnun olma durumları, başka bir klinikte çalışmak isteyip istemedikleri, araştırma ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıkları, en son ne zaman araştırma okudukları, araştırmayı hangi kaynaktan okudukları, bugüne kadar yaptıkları araştırma sayısı, bugüne kadar yayınladıkları araştırma sayıları, herhangi bir dergide üyeliklerinin olup olmadığı sorulmuştur. Kapalı uçlu sorular hazırlanmış, cevaplama süresi ortalama iki dakika olarak belirlenmiştir.

İşe Karşı Tutum Ölçeği, Altuntaş ve Baykal (2008) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 55 maddeden oluşan araç 5'li likert tipinde (1) "kesinlikle katılmıyorumdan" (5) "kesinlikle katılıyorum" a değişen puanlama ile değerlendirilmektedir. Aracın toplam cronbach alfa katsayısı değeri .91 olarak bildirilmiştir. Aracın alt boyutlarının cronbach alfa değerleri "kurum" .86 (16 madde), "yönetici" .83 (15 madde), "işin içeriği" .83 (9 madde), "çalışma koşulları" .72 (8 madde), "çalışma arkadaşları ile olan ilişkiler" .70 (4 madde), "ücret" .75 (3 madde) olarak bildirilmiştir. Araçtan alınan yüksek puan işe karşı tutumun olumlu olduğunu gösterir. Ölçeğin uygulanması ortalama üç dakika sürmektedir.

Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği: Funk ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş (1991) ve Türk toplumuna uyarlanması Bayık ve arkadaşları (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin cronbach alfa katsayısı .92 olarak bildirilmiştir. Araç 29 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde hemşirelerin algıladıkları engel derecesine göre birden beşe (Fikrim Yok için 1, Hiç Engel Değil için 5 puan verecek şekilde) puanlanır. Ölçekten alınacak en düşük puan 29, en yüksek puan 145 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınacak yüksek puan hemşirelerin araştırma kullanımını daha çok engel algıladıklarını ifade etmektedir. Ölçeğin uygulanması ortalama üç dakika sürmektedir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri Aralık 2010-Şubat 2011 tarihleri arasında elektronik posta yoluyla toplanmıştır. Servis sorumlu hemşirelerine telefon yoluyla ulaşılarak elektronik posta adresleri alınmış, veri formları bu adreslere gönderilmiştir. Hemşireler, doldurdukları formları elektronik posta yolu ile araştırmacılara geri göndermiştir. Veriler sayı, yüzde ve korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Anket ve ölçekler hemşirelere elektronik posta yoluyla dört kez gönderilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Bilimsel Etik Kurul'undan onay alınmıştır. Araştırmanın evrenini oluşturan hemşireler e-posta yolu ile ulaşılarak araştırmanın amacı açıklanmıştır. Katılmayı kabul edenler veri formlarını doldurup e-posta yoluyla geri göndermiştir.

Bulgular

Araştırmanın sonuçlarına dair bulgular bu bölümde verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin bazı sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Hemşirelerin Sosyodemografik Özellikleri

Sosyodemografik özellikler	n	%
Yaş ortalaması : 29.72 ± 4.66		
Medeni durum		
Evli	39	60.0
Bekar	26	40.0
Çocuk sayısı		
Yok	35	53.8
1	22	33.8
2 ve üstü	8	12.4
Eğitim durumu		
Meslek lisesi	5	7.7
Ön lisans	18	27.7
Lisans	37	56.9
Lisans üstü	5	7.7
Meslekte çalışma süresi (Ortalama = 7.65 ± 5.58)		
1 yıldan az	4	6.2
1-5 yıl	23	35.4
6-10 yıl	22	33.8
10 yıl ve üstü	16	24.6
Yoğun bakımda çalışma süresi (Ortalama = 3.75 ± 3.14)		
1 yıldan az	16	24.6
1-5 yıl	33	50.8
6-10 yıl	13	20.0
10 yıl ve üstü	3	4.6
Yoğun bakımda çalışmaktan memnun olma durumu		
Evet	45	69.2
Hayır	20	30.8
Başka klinikte çalışmak isteme durumu		
Evet	25	38.5
Hayır	40	61.5
Toplam	65	100.0

Hemşirelerin yaş ortalaması 29.72 ± 4.66'dır. Araştırmaya katılanların %60'ı evli, %33.8'i tek çocuğa sahip, %56.9'u lisans mezunu, meslekte çalışma süresi

7.65 yıl, çocuk yoğun bakımda 3.75 yıl olarak belirlenmiştir. Hemşirelerin %69.2'si çocuk yoğun bakım kliniğinde çalışmaktan memnun olduğunu ve %61.5'inin başka klinikte çalışmak istemediği bulunmuştur.

Tablo 2. Hemşirelerin Araştırma Kullanımına İlişkin Özellikleri

Makalenin nerden okunduğu	n	%
Araştırma makalesi okumayan	19	29.2
İnternette hemşirelik dergisinden okuyan	13	20.0
İnternette tıp dergisinden okuyan	6	9.2
Basılı hemşirelik/tıp dergisinden okuyan	5	7.7
İnternette herhangi bir siteden okuyan	18	27.7
Basılı herhangi bir dergiden okuyan	4	6.2
Toplam	65	100.0
Okunan makalenin dili		
Türkçe	37	80.4
İngilizce	9	19.6
Toplam	46	100.0
Yapılan araştırma sayısı		
Yok	30	46.2
1	16	24.6
2	11	16.9
3 ve üstü	8	12.3
Yayınlanan araştırma sayısı		
Yok	54	83.1
1	9	13.8
2	2	3.1
Bilimsel bir dergiye üye olma durumu		
Evet	5	7.7
Hayır	60	92.3
Toplam	65	100.0

Araştırmaya katılanların yaptıkları araştırma faaliyetleri incelendiğinde, hemşirelerin %29.2'sinin mezun olduktan sonra hiç araştırma makalesi okumadığı, araştırma makalesi okuyanların genellikle Türkçe (%80.4) ve internette herhangi bir siteden makale okuduğu (%27.7) belirlen-

miştir. Hemşirelerin %46.2'sinin herhangi bir araştırmada araştırmacı olarak çalışmadığı, %83.1'inin yayınlanmış herhangi bir bilimsel yayınının bulunmadığı belirlenmiştir. Hemşirelerin %92.3'ünün bilimsel bir dergiye üyeliğinin bulunmadığı saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 3. Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamaları

Faktör	Türkiye bu çalışma 2011	KKTC Erdoğan ve Kocaman 2011)	Türkiye (Kocaman ve ark. 2010)	Northern Ireland (Parahoo 2000)	Finlanda (Oranta ve ark. 2002)	İreland (Glacken ve Chaney 2004)
Ortam	3.47	2.92	3.24	2.73	2.72	3.09
Araştırma	3.31	2.54	2.98	2.26	2.28	2.31
Hemşire	3.29	2.78	3.07	2.31	2.35	2.54
Sunum	3.25	2.63	2.90	2.44	2.62	2.64

Araştırmada engel algı düzeylerine göre ölçeğin toplam puan ortalaması 3.32, alt boyut puan ortalamaları ise ortam alt boyutu için 3.47, araştırma alt boyutu için 3.31, hemşire alt boyutu için 3.29, sunum alt boyutu için

3.25 olarak bulunmuştur. Türkiye ve farklı diğer ülkelerde yapılan çalışmalara göre ölçeğin alt boyutu puan ortalamaları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 4. Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeğine Göre Orta Ve Yüksek Derecede Engel Olarak Görülen İlk Beş Engel Ve Fikrim Yok Yanıtlarının Dağılımları

Sıra No	Ölçek madde no	Ölçek maddeleri	Orta derecede engel+çok engel olarak görülen maddeler n (%)	Fikrim yok n (%)
1	12	Hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması	57 (87.7)	4 (6.2)
2	13	Hemşirelerin, hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi	56 (86.2)	2 (3.1)
3	29	Hemşirelerin, çalıştıkları ortamlarda yeni görüşleri uygulamaya geçirecek yeterli zamanlarının olmaması	54 (83.1)	3 (4.6)
4	6	Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması	53 (81.5)	2 (3.1)
5	7	Hemşirelerin araştırma okuyacak zamanlarının olmaması	53 (81.5)	2 (3.1)

Tablo 4’de çocuk yoğun bakım hemşirelerinin “Araştırma Kullanımında Engeller” ölçeğine göre orta ve yüksek derecede engel olarak gördükleri ilk beş engel ve fikrim yok yanıtlarının dağılımları verilmiştir. Hemşirelerin birinci sırada engel olarak belirttikleri madde “hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması”, ikinci sırada “Hemşirelerin, hasta bakım

işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi”, üçüncü sırada “Hemşirelerin, çalıştıkları ortamlarda yeni görüşleri uygulamaya geçirecek yeterli zamanlarının olmaması” dördüncü sırada “Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması”, beşinci sırada “Hemşirelerin araştırma okuyacak zamanlarının olmaması” olarak belirlenmiştir.

Tablo 5. İşe Karşı Tutum Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamaları

İşe Karşı Tutum Ölçeği alt boyutları	Puan ortalamaları	Min-Max değerleri
Kurum	2.89	1-5
Yönetici	2.97	1-5
İçerik	3.05	1-5
Çalışma koşulları	3.47	1-5
Arkadaş ilişkileri	3.57	1-5
Ücret	3.09	1-5
Ölçek toplam puan ortalaması	3.08	1-5

Hemşirelerin işe karşı tutum ölçeğinin toplam puan ortalamaları ve alt boyut puan ortalamaları Tablo 5’de görülmektedir. Ölçek toplam puan ortalaması 3.08, Kurum alt boyutu puan ortalaması 2.89, Yönetici alt boyut

puan ortalaması 2.97, İçerik alt boyut puan ortalaması 3.05, Çalışma koşulları alt boyut puan ortalaması 3.47, Arkadaş ilişkileri alt boyut puan ortalaması 3.57, Ücret 3.09 alt boyut puan ortalaması olarak bulunmuştur.

Tablo 6. Araştırma Kullanımında Engeller İle İşe Karşı Tutum Ölçeği Arasındaki İlişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. İşe karşı tutum	1											
2. Kurum	.774**	1										
3. Yönetici	.731**	.364**	1									
4. İçerik	.650**	.449**	.320**	1								
5. Çalışma koşulları	.443**	.150	.343**	-.094	1							
6. Arkadaş ilişkileri	.418**	.333*	.095	.163	.189	1						
7. Ücret	.397**	.298*	.271*	-.027	.174	.198	1					
8. Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği	.285*	.117	.176	.118	.398**	.397**	.167	1				
9. Sunum	.161	-.033	.148	.119	.309*	.056	-.081	.801**	1			
10. Ortam	.335**	.187	.203	.134	.406**	.090	.212	.917**	.644**	1		
11. Hemşire	.293*	.156	.185	.106	.335**	.094	.243	.915**	.590**	.841**	1	
12. Araştırma	.210	.085	.075	.088	.353**	.038	.155	.887**	.669**	.754**	.729**	1

Tablo 6’da görüldüğü gibi, İşe Karşı Tutum Ölçeği ile Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği arasında (.285*) olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İşe Karşı Tutum Ölçeği’nin çalışma koşulları alt boyutu ile Araştırma Kullanımında Engeller (398**) ve Araştırma Kullanımında Engeller ölçeğinin tüm alt boyutları (sunum .309*, ortam .406**, hemşire .335** ve araştırma .353**) arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İşe Karşı Tutum Ölçeği’nin arkadaş ilişkileri alt boyutu ile Araştırma Kullanımında Engeller ölçeği (397**) arasında olumlu anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Tartışma

Araştırma kapsamına alınan Çocuk Yoğun Bakım hemşirelerinin araştırma faaliyetleri incelendiğinde, hemşirelerin sadece 29.1’inin mezun olduktan sonra araştırma makalesi okuduğu belirlenmiştir. Makalenin, ortalama iki ay önce Türkçe ve internetten bilimsel olarak güvenilirliğinden emin olunmayan herhangi bir sitede okunduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların yaklaşık yarısının (%46.2) herhangi bir bilimsel araştırma yapmadığı, tamamına yakınının (%83.1) ise yayınlanmış herhangi bir bilimsel yayınının bulunmadığı belirlenmiştir. Kocaman ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında son altı ayda bir makale okuyanların oranı %49.2, mezuniyetten sonra

çalışma yapanların oranı %25.2, bilimsel bir dergiye üye olanların oranı %7.7 olarak bildirilmiştir. Retsas (2000)'ın çalışmasında ayda bir bilimsel makale okuyan hemşirelerin oranı %41.3 olarak bildirilmiştir. Literatür incelendiğinde, sadece yoğun bakımlar değil diğer kliniklerde de araştırma faaliyetlerine katılmaya henüz istendik düzeyde olmadığı görülmektedir. Katılımın az olmasının nedenleri yoğunluk ve stres dışında pek çok nedene bağlanabilir. Bu nedenleri incelediğimizde ise Engeller ölçeğinin maddeleri arasında "Hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması" ilk sırada yer almaktadır. Hemşirelerin klinikte kullanabilecekleri bilimsel bilgiye ulaşmada sorunların olduğu görülmektedir. Türkiye'de bu ölçek kullanılarak yapılan çalışmalarda ilk sırada yer alan maddenin bizim çalışmamızda ilk sırada yer alan madde ile aynı olduğu görülmektedir (Erdoğan ve Kocaman, 2011; Eriş ve ark., 2006). Yabancı ülkelerde yapılan 20 çalışmayı inceleyen bir incelemede ise ilk sırada hemşirelerin çalışma ortamında yeni görüşleri uygulamaya geçirecek yeterli zamanlarının olmaması (Hutchinson ve Johnston, 2006) maddesi karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler arasında farklılık bulunması o ülkenin sağlık politikası, ekonomi, kültürü, hemşirelik eğitimi gibi etkenlerle açıklanabilir. Ayrıca ülkemizde çalışan hemşire profiline bakıldığında çeşitli okullardan (lise, lisans ve lisansüstü) mezun hemşirelere rastlanmaktadır. Mezun olunan okul hemşirenin araştırma faaliyetlerini de etkileyebilmektedir.

Türkiye'de bu çalışmanın ve Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği kullanılarak yapılan diğer çalışmaların ölçek alt boyutlarının ortalama değerleri Tablo 3'de görülmektedir. Çalışmalarda benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Çalışmamızda sıralamada araştırma alt boyutunun daha yüksek çıkması sadece pediatrik yoğun bakımda çalışan hemşirelerle çalışılması ve diğer çalışmalara göre daha az sayıda örnekleme ulaşılmış olması nedeniyle olduğu söylenebilir.

Araştırmanın amacına yönelik olarak yapılan İşe Karşı Tutum Ölçeği (İKT) ile Araştırma Kullanımında Engeller Ölçeği (AKEÖ) arasında ilişki incelendiğinde; iki ölçek arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır (.285*). İşe karşı tutum, araştırma kullanım engel algısını etkilemektedir. Bu sonuç, çocuk yoğun bakım hemşirelerinin işe karşı tutumlarının olumlu yönde artması, algıladıkları araştırma kullanım engellerini azaltmamakta, aksine algıladıkları araştırma kullanım engellerini arttırdığı görülmüştür. Hemşirelerin işlerine karşı olumlu tutum içinde olması, hemşirelerin araştırma yapma/okuma/sonuçları kliniklerine uygulama deneyimlerini artıracığı, dolayısıyla bu konudaki engelleri fark edeceği anlamına gelebileceği düşünülmektedir.

İşe Karşı Tutum ölçeğinin tüm alt boyutlarına göre hemşirelerin işe karşı tutumları orta düzeydedir, ne olumlu ne de olumsuzdur (Tablo 4). Bunun yanı sıra AKEÖ'ye göre hemşireler meslek yaşamlarında araştırma kullanmada orta derecede engel algıladıkları belirlenmiştir (Tablo 3).

İşe Karşı Tutum ölçeğinin Çalışma Koşulları alt boyutu ile AKEÖ'nin toplam puanı ve ölçek alt boyut puanları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir (Tablo 6). Tüm mesleklerde olduğu gibi hemşirelerin çalışma koşullarının iş performansını etkilediği bilinmektedir. Hemşirelerin rolleri arasında mesleğe olumlu katkılar sağlaması açısından en önemli rollerinden biri araştırma rolüdür. Performansı iyi hemşirelerin araştırma rolünü etkin şekilde kullandığı düşünülmektedir. İş performansını

etkileyen pek çok kişisel ve örgütsel faktör bulunmaktadır. Hayajneh (2000)'e göre hemşirenin iş performansını etkileyen örgütsel değişkenler arasında, çalışma koşulları yapısal değişken olarak incelenmektedir. Ameliyathane, yoğun bakım gibi ünitelerde çalışan hemşirelerin stres ve iş yüklerinin diğer klinik ve poliklinikte çalışan hemşirelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Mrayyan ve Al-Faouri, 2008). Hastalık şiddetinin yüksek olması iş yükünü arttırmakta, iş yükünün artması da iş tatmininde azalmalara ve iş performansında olumsuzluklara neden olmaktadır. Yoğun bakım ünitelerinde profesyonel hemşirelik bakımının verilebilmesi, dolayısıyla bakım kalitesinin artırılması, hemşirelerin motivasyon, iş doyum ve moral düzeylerinin yüksek olması ve kanıta dayalı uygulamalar ile olabilmektedir. Kanıta dayalı uygulamaların hayata geçmesi hemşirelerin araştırmaları kullanmaları ile mümkün olacaktır.

Hemşireler ile yapılan çalışmalara göstermiştir ki; yaş (Arıkan ve ark., 2006; Nabırye ve ark., 2011), cinsiyet (Engin ve Özgür, 2004), eğitim durumu (Arıkan ve ark. 2006; Engin ve Özgür, 2004; Kahraman ve ark., 2011; Nabırye ve ark., 2011), çalışma ortamı (AbuAlRub, 2004; Küçükıymaz, Özer ve Taşçı, 2006), ücret (Beyazsaçlı ve Serin, 2010) gibi faktörler iş doyumunu etkilemektedir. Bunun yanı sıra yapılan nitel bir çalışmada "yüksek düzeyde otonomi sahibi olma durumu" ve "holistik bir bakım sağlayabilme" iş doyumunu olumlu yönde etkileyen tema olarak bildirilmiştir (Cousins ve Donnell, 2011). İşte yaşanan doyum iş performansını olumlu yönde etkilemektedir (Al-Ahmadi, 2009). Bu sonuçlar doğrultusunda iş doyumunu yüksek olan hemşire, dolayısıyla işe karşı olumlu tutum geliştirebilecektir. Mesleki faaliyetlerinde gerekli özeni gösteren, bakım kalitesini artırmayı hedefleyen hemşire, uygulamalarında araştırmalardan faydalanacaktır.

Sonuçların uygulamada kullanımı

Çalışmamızın sonuçları, işe karşı tutumun, araştırma kullanıma ilişkin engel algılarını etkilediğini göstermiştir. Çocuk yoğun bakımda çalışan hemşirelerin işe karşı tutumlarının iyileştirilmesi için motivasyon ve doyumun artırılması yönelik desteğin sağlanması önerilmektedir. Hemşirelik uygulamalarında araştırmaları kullanım oranlarının artırılmasına yönelik olarak da bilgiye kolay ulaşımın sağlanması, hemşirelerin çalıştıkları birimlerde bilgiyi uygulamaya geçirebilecek özerkliğe sahip olabilmeleri için yönetsel desteklerin artırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- AbuAlRub, R. F. (2004). Job stres, job performance and social support among hospital nurses. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(1), 73-78.
- Al-Ahmadi, H. (2009). Factors affecting performance of hospital nurses in Riyadh Region Saudi ArabiA. *International Journal of Health Care Quality Assurance*, 22(1), 40-54.
- Altuntaş, S., & Baykal, Ü. (2008). İşe karşı tutum ölçeği'nin hemşireler için uyarlaması. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11, 51-62.
- Arıkan, F., Gökçe, Ç., Özer, Z. C., & Köksal, C. D.(2006). İş doyum ve hemşirelik. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, Ocak-Nisan, 4-10.
- Bayık, T. A., Uysal, A., Ardahan, M., & Özkahraman, Ş. (2010). Barriers to research utilization scale: psychometric properties of the Turkish version. *Journal of Advanced Nursing*, 66, 456-464.
- Beyazsaçlı, M., & Serin, N. B. (2010). Devlet hastanelerinde görev yapan hemşirelerin iş doyum düzeylerinin incelenmesi. Erişim: 12.10.2011. www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/213.pdf

- Cousins, R., & Donell, C. (2011). Nurse prescribing in general practice: a qualitative study indicates increased job satisfaction and work-related stress. *Family Practice*, 0, 1-5.
- Çam, O., & Yıldırım, S. (2010). Hemşirelerde iş doyum ve etkileyen faktörler. *Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 1, 64-70.
- Dunn, V., Crichton, N., Roe, B., Seers K., & Williams, K. (1998). Using research for practice: a UK experience of the barriers scale. *Journal of Advanced Nursing*, 26, 1203-1210.
- Engin, E., Özgür, G. (2004). Yoğun bakım hemşirelerinin uyku düzen alışkanlıkları ile iş ile iş doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 20(2), 45-55.
- Erdoğan, V., & Kocaman, G. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Hastaneleri'nde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engelleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 19(1), 29-36.
- Eriş, B. A., Şen, D., & İslamoğlu, A. (2006). Çocuk cerrahisi hemşirelerinin hemşirelik araştırmalarından yararlanmada karşılaştıkları engellerin incelenmesi. *Çocuk Cerrahisi Dergisi*, Kongre Özel Sayısı. Adana, 05-08 Kasım, 244.
- Funk, S., Champagne, M., Wiese, R., & Tornquist, E. (1991). Barriers: the barriers to research utilization scale. *Applied Nursing Research*, 4, 39-45.
- Glacken, M., & Chaney, D. (2004). Perceived barriers and facilitators to implementing research findings in the Irish practice setting. *Journal of Clinical Nursing*, 13, 731-740.
- Hutchinson, A. M., & Johnston, L. (2006). Beyond the BARRIERS Scale commonly reported barriers to research use. *The Journal of Nursing Administration*, 36, 189-199.
- Kahraman, G., Engin, E., Dülgerler, Ş., & Öztürk, E. (2011). Yoğun bakım hemşirelerinin iş doyumları ve etkileyen faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 4 (1), 12-18.
- Kajermo, K. N., Nordstrom, G., Krausebrant, A., & Björvell, H. (1998). Barriers to and facilitators of research utilization, as perceived by a group of registered nurses in Sweden. *Journal of Advanced Nursing*, 27, 798-807.
- Kavaklı, Ö., Uzun, Ş., & Arslan, F. (2009). Yoğun bakım hemşirelerinin profesyonel davranışlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 51, 168-173.
- Kocaman, G., Seren, S., Lash, A. A., Kurt S., Bengü N., & Yürümezoğlu, H. A. (2010). Barriers to research utilisation by staff nurses in a university hospital. *Journal of Clinical Nursing*, 19, 1908-1918.
- Küçükylmaz, Ü., Özer, F. G., & Taşçı, K. D. (2006). Devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin iş doyum düzeylerinin belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu*, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık, 37-46.
- Leveck, M., & Jones, C. (1996). The nursing practise environment, staff retention, and quality of care. *Research in Nursing and Health*, 19, 331-343.
- Mrayyan, M. T., & Al-Faouri, I. (2008). Nurses' career commitment and job performance: differences between intensive care units and wards. *Journal of Research in Nursing*, 13(1), 38-51.
- Nabirye, R. C., Brown, K. C., Pryor, E. R., & Maples, E. H. (2011). Occupational stress, job satisfaction and job performance among hospital nurses in Kampala, Uganda. *Journal of Nursing Management*, 19, 760-768.
- Oranta, O., Routasalo, P., & Hupli, M. (2002). Barriers to and facilitators of research utilization among Finnish registered nurses. *Journal of Clinical Nursing*, 11, 205-213.
- Parahoo, K. (2000). Barriers to and facilitators of research utilization among nurses in Northern Ireland. *Journal of Advanced Nursing*, 31 (1), 89-98.
- Parahoo, K., & Mc Caughan, E. M. (2001). Research utilization among medical and surgical nurses: a comparison of their self reports and perceptions of barriers and facilitators. *Journal of Nursing Management*, 9 (1), 21-30.
- Retsas, A. (2000). Barriers to using research evidence in nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 31 (3), 599-606.
- Türköz, Y. (2000). Özel bir sağlık kuruluşunda işe ve kuruma yönelik tutum araştırması. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 3, 63-91.
- Westman, M., Eden, D. (1996). The inverted-U relationship between stress and performance: A field study. *Work and Stress*, 10, 165-173.

[http://www.ajicjournal.org/article/S0196-6553\(07\)00781-X/abstract](http://www.ajicjournal.org/article/S0196-6553(07)00781-X/abstract) - [article-footnote-1#article-footnote-1](http://www.ajicjournal.org/article/S0196-6553(07)00781-X/abstract-article-footnote-1#article-footnote-1)
[http://www.ajicjournal.org/article/S0196-6553\(07\)00781-X/abstract-article-footnote-2#article-footnote-2](http://www.ajicjournal.org/article/S0196-6553(07)00781-X/abstract-article-footnote-2#article-footnote-2)